

Beszámoló az OTKA 42782. sz., „A Magyar Képzőművészeti Egyetem művészeti és könyvtári különgyűjteményeinek és történetének feldolgozása” című kutatásának eredményeiről

Programunk szorosan kapcsolódott az 1998-2002-ben Majkó Katalin vezette „A Magyar Képzőművészeti Főiskola művészeti és könyvtári gyűjteményeinek feltárása, rendszerezése és tudományos igényű feldolgozása és bemutatása” című OTKA kutatáshoz. Akkori kutatásunk eredményeit 2 könyvben, és 3 kiállítás keretében publikáltuk. A kutatás és a publikációk a lappangó gyűjteményrészek létrejöttének idejére, az oktatásban játszott szerepére, majd az előkerült műtárgyak leíró kartonon való feldolgozására korlátozódtak.

Jelen kutatásunk célja egyrészt a gyűjtemény elektronikus adatbázisban való feldolgozása, és digitális formában való hozzáférés biztosítása volt, másrészt folytattuk a gyűjtemény kialakulását befolyásoló oktatási folyamatok vizsgálatát.

I. A gyűjtemény feldolgozása és digitalizálása

A gyűjtemény minden egységét (grafikák, plakátok, fotográfiák, japán metszetek) a múzeumi előírásoknak megfelelően feldolgoztuk, majd a könyvtár által használt Corvina szoftver segítségével u.n. ” képi adatbázisba” kerültek a leírások. Az adatbázis lehetőséget teremt a sok szempontú keresésre, tehát kereshetők a műtárgyak az alkotó neve, a műtárgy készítésének a technikája, stb. szerint. Ezt követően, más pályázati forrás igénybevételével, a több mint 10.000 db műtárgyról nagy felbontású digitális képek készültek, hogy esetleges kiadvány készítésekor ne kelljen a műtárgyakat ismételten kézbe venni. A képek kis felbontású formáját (megakadályozandó a képek nyomdai felhasználását) a műtárgyleíráshoz „fűztük”, így lehetővé vált, hogy az adatbázisból kiválasztott leíráshoz tartozó kép is tanulmányozható legyen nem csak helyben, hanem interneten keresztül is.

A gyűjtemény korszerű raktárba került, jelentős részét restauráltattuk. A rendezett, tanulmányozható gyűjtemény válogatott lapjai vagy nagyobb egységei az utóbbi évtizedben több budapesti, vidéki és külföldi kiállításon, tárlaton is szerepeltek. (Miskolci Galéria, Magyar Nemzeti Galéria, Szépművészeti Múzeum: Van Gogh kiállítás, Reitlingen, Genova, előkészítés alatt Palermo, Róma.

Az Egyetem Barcsay termében kiállítást rendeztünk a gyűjteményünk egyik legértékesebb részét képező Piranesi metszetekből, a fotógyűjtemény pedig nagymértékben hozzájárult a Szobrászati Mesteriskola és Stróbl Alajos c. kiállításunk sikeréhez.

II. Az Egyetem történetével foglalkozó kutatások.

Már az előző kutatási periódusban tudatosult bennünk, hogy a gyűjtemény története csak a Mintarajztanoda, majd a Képzőművészeti Főiskola oktatástörténetével együtt tanulmányozható. Kutatásunk során tehát igyekeztünk nyomon követni azt a folyamatot, amely a ma műtárgynak minősülő fotográfiák, grafikák, 19. századi litografált plakátok, rajzok, japán fametszetek, optikai és rajztanítási eszközök beszerzéséhez vezetett.

A kutatás során elsőként a képzőművészeti oktatás forrásainak a feltárását tartottuk szükségesnek, majd elkészítettük az intézmény hallgatói és tanári adatbázisát, mely a Magyar Képzőművészeti Egyetem honlapján elérhető. (www.mke.hu).

Előző tanulmánykötetünkben (*A Mintarajztanodától a Képzőművészeti Főiskoláig*. Szerk. Blaskóné Majkó Katalin és Szőke Annamária, Magyar Képzőművészeti Egyetem, Bp. 2002.) nem volt lehetőségünk a Mintarajztanodában folyó oktatás minden területének áttekintésére.

II/1. A gyűjtemény elemzésére és ez első 50 évre vonatkozó kutatások.

Az Egyetem központi épülete a Mintarajztanoda és a Régi Műcsarnok épületének az összekapcsolásával jött létre. A Mintarajztanoda épületének az alakulása jól nyomon követhető az intézmény évkönyveiből, a Műcsarnok épületrész azonban feldolgozatlan volt. Az e témában készült tanulmány a két épület egybekapcsolásáig tárja fel az épület történetét, és a funkciók változását.

A hiányosságok pótlására törekedtünk, a következő tanulmányok elkészítésével:

Nagy Ildikó: A szobrászat oktatása a Mintarajztanodában a kezdetektől a mesteriskoláig.

Katona Júlia : Historizáló szemlélet a művészeti oktatásban.A Mintarajztanodában oktatott építészeti tárgyak az alapítástól a századfordulóig (1871-1903)

Bicskei Éva: A Női Festészeti Tanfolyam – A Magyar Királyi Női Festőiskola története.(1885-1921).

Bincsik Mónika: A Magyar Képzőművészeti Egyetem könyvtárának japán gyűjteménye.

II/2. A Mesteriskolák

Különös figyelemmel foglalkoztunk az eddig soha nem kutatott u.n. mesteriskolák történetével. Az elméleti megközelítésen túl, a mesteriskolák könyvtárát is rekonstruáltuk

A mesteriskolákkal kapcsolatban elkészült tanulmányok:

Layer Vera: A Lotz-féle Mesteriskola

Nagy Ildikó: A Stróbl vezette Szobrászati Mesteriskola

Bellák Gábor elkészítette egy 2006.-ra tervezett Mesteriskolák című kiállítás és a hozzá kapcsolódó kiadvány koncepcióját, és tanulmányt írt a Benczúr Gyula vezette mesteriskoláról.

A mesteriskolák történetét bemutató tervbe vett kiállításunk végül főként Strobl Alajos Szobrászati Mesteriskolai működését mutatta be az Egyetem Barcsay Termében. A kiállítás sikert aratott, több TV adás és publikáció is foglalkozott vele.

Sajnos a kiállítás katalógusa anyagi nehézségek miatt csak ez év első félévében készül el.

II/3. Az Országos Magyar Képzőművészeti Főiskola története a Lyka-féle reformtól 1945-ig.

A kutatás következő periódusában a Lyka Károly (1869–1965) nevéhez köthető időszak kutatása, feldolgozása került sorra. Lyka Károly a Főiskola történetének (is) egyik vitathatatlan kulcsfigurája. 1914-es megjelenése alapvető, minőségi változást hozott a Főiskola művészettörténet-oktatásában – amit 1914-ig, illetve részben 1917-ig óraadó

bölcsészkar tanárok irányítottak – csakúgy, mint a részben általa kezdeményezett 1920-as főiskolai reformot követően a hazai művészképzés szervezeti, intézményi struktúrájában is.

Természetesen Lyka főiskolai működését a maga teljességében: az általa betöltött pozíciók és a hozzájuk kapcsolódó, egyre táguló – olykor adminisztratív – munkakörök figyelembevételével (ezek közül csak egy, bár igen fontos a művészettörténet-oktatás) lehetett vizsgálni.

Elsődleges cél – a további kutatásokat megalapozandó –, a Lyka Károly főiskolai működésére vonatkozó levéltári források összegyűjtése, illetve majdani publikálásra előkészítése volt. Az eddig áttekintett és feldolgozott – korántsem teljes – anyag a Képzőművészeti Egyetem, illetve a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatóintézetének Adattárában fellelhető iratokon alapul.

A hazai művészetpolitika konfliktusokkal teli fejezetét alkotja a Képzőművészeti Főiskola 1920 és 1932 között lezajlott, Lyka Károly nevével fémjelzett reformja. A kutatás három szálon igyekszik feltárni az események mozgatórugóit: a/ tisztázza az intézmény átalakításának menetét, a reform eseménytörténetét, a tanárváltások pontos kronológiáját; b/ egykorú források és a tanítványi visszaemlékezések nyomán rekonstruálja az új tanárgárda (Csók István, Vaszary János, Glatz Oszkár, Réti István) művészetpedagógia elveit, oktatási módszertanát; c/ feltárja a reformtanárok megjelenésének művészetpolitikai hátterét, összefüggését a Klebersbergi viszonylagos kultúrpolitika nyitásával és elemzi azt, hogy a az új tanárok modern művészeti elvei miként támogatták a hazai modernizmus kibontakozásának újabb hullámát.

Erre az időszakra vonatkozóan az alábbi tanulmányok készültek el:

Gosztonyi Ferenc: Művészettörténet-oktatás a az Országos Magyar Képzőművészeti Főiskolán. 1919-1945.

Révész Emese: A Lyka-Réti -féle reform

L. Menyhért László: Az oktatási reform hatása a rajtanárképzésre, a művésztelepek és a szakfelügyelet története.

B. Majkó Katalin: A Magyar Képzőművészeti Egyetem könyvtárának és gyűjteményeinek a története (1871-2005)

Zsákovics Ferenc a grafikai gyűjtemény feldolgozásáról és publikálásáról írt beszámolót, és elkészítette A Magyar Képzőművészeti Egyetem sokszorosított grafikai gyűjteménye (1906-1948). című tanulmányát

Tervezett kiadványok 2007-ben:

Az Országos Magyar Képzőművészeti Főiskola története a Lyka-féle reformtól 1945-ig.
Szerkesztés alatt.

A Szobrászati Mesteriskola és Strobl Alajos. Kiállítási katalógus a Magyar Képzőművészeti Egyetem Barcsay termében 2006 szeptember 17-2006 október 21-ig rendezett kiállításhoz.
Szerkesztés alatt. Szerk. Nagy Ildikó és Majkó Katalin. (A Stróbl Emlékhely Alapítvány támogatásával készül)

Blaskóné Majkó Katalin: A Magyar Képzőművészeti Egyetem könyvtárának és gyűjteményeinek a története (1871-2005)